Ministry of Science, Research and Technology
Institute for Color Science & Technology

Available online @ www.jscw.icrc.ac.ir
Journal of Studies on Color World, 16, 2(2026), 157-169
Article type: Research

نشریه علمی مطالعات در دنیای رنگ
Journal of Studies in Color World
www.jscw.icrc.ac.ir

Assessing the Colorscape Conservation and Restoration Strategies for Narenjestan Ghavam Historical Passageway in Shiraz

Hamidreza Sheibani[1], Mahsa Sholeh[*2], Sahand Lotfi[2], Khalil Hajipour[2]
1- Conservation and Restoration of Urban Heritage, Department of Urban Planning and Design, Faculty of Art and Architecture, Shiraz University, Shiraz, Iran, Postal cod: 7188637911.
2- Department of Urban Planning and Design, Faculty of Art and Architecture, Shiraz University, Shiraz, Iran, P. O. Code: 7188637911.

ARTICLE INFO

Article history:
Received: 20-07-2025
Accepted: 01-11-2025
Available online:07 -09-2026
Print ISSN: 2251-7278
Online ISSN: 2383-2223
DOI: 10.30509/jscw.2025.167609.1250

Keywords:
Urban Colorscape
Conservation and restoration
Historic fabric of Shiraz
Narenjestan Ghavam

ABSTRACT

Color is a fundamental element of visual perception, essential to the identity and quality of urban spaces. In historical contexts, chromatic interventions require careful attention to both cultural and physical settings. This study examines the colorscape of the Narenjestan Ghavam Historical Passageway in Shiraz, situated near the Qajar-era Narenjestan Complex and Zinat al-Molk House. Owing to recent "alley-gallery" projects, the passage serves as a critical case study highlighting the tension between its historic chromatic palette and contemporary aesthetic additions. Employing a mixed-methods approach, the research combines field surveys and digital photography (Nikon D5500, 18–55 mm lens) with quantitative analysis, including color code extraction, zoning maps, and indices of color saturation and tone. Findings indicate that the historic façades are predominantly defined by authentic earthy and native tones, such as cream, beige, and brown, that harmonize intrinsically with local construction materials. In contrast, contemporary murals and interventions introduce a broad spectrum of saturated, contrasting hues, including blue, purple, pink, and red. This has led to a measured increase of more than 60% in chromatic diversity, resulting in significant visual disturbance and a weakening of the passage's coherence and historical identity. The study concludes that conserving and restoring the colorscape of Narenjestan Ghavam Historical Passageway requires the restriction of incongruent interventions, reinforcement of authentic native architectural elements, and the development of urban color-planning guidelines to safeguard the site's cultural and aesthetic integrity.

Corresponding author: * msholeh@shirazu.ac.ir

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

نشریه علمی
مطالعات در دنیای رنگ
Journal of Studies in Color World
www.jscw.icrc.ac.ir

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه رنگ

دسترسی آنلاین: www.jscw.icrc.ac.ir
نشریه علمی مطالعات در دنیای رنگ/ ۱۶، (۱۴۰۵)۲، ۱۶۹-۱۵۷
نوع مقاله: پژوهشی
دسترسی آزاد

تحلیل راهبردهای حفاظت و مرمت منظر رنگی گذر تاریخی نارنجستان قوام شیراز

حمیدرضا شیبانی[۱]، مهسا شعله[۲*]، سهند لطفی[۲]، خلیل حاجی‌پور[۳]

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، مـرمت و حـفاظت میـراث شـــهری، بخش شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران، کدپستی: ۷۱۸۸۶۳۷۹۱۱.

۲- دانشیار، بخش شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران، کدپستی: ۷۱۸۸۶۳۷۹۱۱.

۳- استاد، بخش شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران، کدپستی: ۷۱۸۸۶۳۷۹۱۱.

اطلاعات مقاله

تاریخچه مقاله:
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۹
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۱۰
در دسترس به صورت الکترونیکی: ۱۴۰۵/۰۶/۱۶
شاپا چاپی: ۲۲۵۱-۷۲۷۸
شاپا الکترونیکی: ۲۳۸۳-۲۲۲۳

DOI: 10.30509/jscw.2025.167609.1250

واژه‌های کلیدی:
منظر رنگی شهری
حفاظت و مرمت
بافت تاریخی شیراز
نارنجستان قوام

چکیده

رنگ، به‌عنوان یکی از عناصر بنیادین ادراک دیداری، نقش کلیدی در هویت و کیفیت فضاهای شهری ایفا می‌کند. در بافت‌های تاریخی، هرگونه مداخله رنگی نیازمند توجه به زمینه‌های فرهنگی و کالبدی است. پژوهش حاضر با هدف تحلیل منظر رنگی گذر تاریخی نارنجستان قوام شیراز انجام شد. این گذر به‌دلیل هم‌جواری با مجموعه قاجاری نارنجستان و خانه زینت‌الملک و نیز اجرای پروژه‌های جدید کوچه‌گالری، به نمونه‌ای بارز از تقابل رنگ‌های تاریخی و مداخلات معاصر تبدیل شده است. روش تحقیق بصورت کمی و کیفی شامل برداشت میدانی، عکاسی دیجیتال (با دوربین نیکون D5500 و لنز ۱۸–۵۵ میلی‌متر)، استخراج کدهای رنگی و تحلیل کمی داده‌ها در قالب جداول، نقشه‌های تقسیم‌بندی فضایی، شاخص‌های شدت و روشنایی رنگ است. نتایج نشان می‌دهد که جداره‌های تاریخی عمدتاً از رنگ‌های خاکی و بومی (نظیر کرم، خاکی و قهوه‌ای) تشکیل شده‌اند که هماهنگی بالایی با مصالح محلی دارند؛ در حالی که نقاشی‌های دیواری و مداخلات معاصر، طیفی متنوع از رنگ‌های شدید و متضاد (آبی، بنفش، صورتی و قرمز) را به بافت افزوده‌اند. این امر موجب افزایش تنوع رنگی تا بیش از ۶۰ درصد، بروز اغتشاش دیداری و کاهش انسجام و هویت تاریخی گذر شده است. بر این اساس، حفاظت و مرمت منظر رنگی این گذر مستلزم پرهیز از مداخلات ناهماهنگ، تقویت عناصر اصیل بومی و تدوین راهنمای برنامه‌ریزی رنگ شهری است.

Corresponding author: * msholeh@shirazu.ac.ir

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

۱- مقدمه

ادراک دیداری، به‌ویژه رنگ، نقش بسیار مهمی در شکل‌دهی به هویت و تجربه فضاهای شهری دارد و ارتباطی مستقیم با فرهنگ و تاریخ هر مکان برقرار می‌کند (۲ ،۱). امروزه مفهوم جغرافیای رنگ در طراحی رنگ شهری، با تأکید بر ویژگی‌های محلی و منطقه‌ای، به‌کار گرفته می‌شود (۴ ،۳). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که بهره‌گیری از جغرافیای رنگ، علاوه بر ایجاد انسجام دیداری، به حفظ تاریخ، تقویت فرهنگ محلی و رونق گردشگری نیز کمک می‌کند (۵). رنگ‌ها همچنین می‌توانند تعاملات اجتماعی را تقویت کرده، فضاهای شهری را فعال و حس تعلق ساکنان به محیط را افزایش دهند (۷ ،۶). یک نظام رنگی موفق، دو ویژگی کلیدی دارد: نخست، اقلیم‌گرایی یا بومی‌بودن که با تاریخ، فرهنگ و ویژگی‌های جغرافیایی منطقه مرتبط است (۸) و دوم، وحدت در کل منطقه، به‌صورت یک تن غالب و در قالب تنوع هماهنگ رنگ‌ها (۹ ،۴). در مقابل، رنگ‌های ناسازگار با محیط تاریخی، هویت شهری را تضعیف کرده و موجب آشفتگی دیداری می‌شوند (۱۱ ،۱۰). با وجود گسترش مفهوم جغرافیای رنگ، بسیاری از شهرها هنوز فاقد راهبردی یکپارچه و زمینه‌محور برای مدیریت رنگ در فضاهای شهری هستند، مسئله‌ای که می‌تواند کاهش انسجام دیداری و گسست فرهنگی را به دنبال داشته باشد.

پژوهشگران بر این باورند که انتخاب رنگ‌های زیباشناختی و منحصربه‌فرد در شهرها می‌تواند به حفظ تاریخ و تقویت فرهنگ شهری کمک کند. لانکو (۱۹۶۵) با معرفی مفهوم جغرافیای رنگ نشان داد که جغرافیا بر رنگ معماری تأثیر مستقیم دارد و هر کشور، منطقه، شهر یا روستا بیان رنگی ویژه خود را دارد. او معتقد بود رنگ محیط ساخته‌شده نتیجه ترکیبی از عوامل اقلیمی، زمین‌شناسی، نور طبیعی، منابع آبی، مصالح بومی، رفتارهای اجتماعی-فرهنگی و سنت‌ها است (۱۲). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که رنگ بومی نه تنها تجربه زیسته ساکنان را بازتاب می‌دهد بلکه می‌تواند رضایت روانی و ادراکی آنان را افزایش دهد (۱۳). رنگ همچنین در شکل‌گیری حس مکان، انسجام اجتماعی، هویت شهری و بازتاب تنوع فرهنگی و تاریخی نقش کلیدی دارد (۱۴).

رنگ به‌طور مستقیم بر کیفیت دیداری، زیبایی‌شناسی و خوانایی شهر تأثیر می‌گذارد (۱۳). با گسترش تبادلات جهانی و تولید انبوه رنگ، استفاده از رنگ محدود به مصالح و شرایط جغرافیایی نیست و همین امر در بسیاری از شهرها هویت بومی را تضعیف کرده است. در پاسخ، برخی شهرها تلاش کرده‌اند تا پیوند میان رنگ و جغرافیا را حفظ کنند و از میراث فرهنگی خود حفاظت نمایند. نمونه‌های شاخص شامل پروژه باززنده‌سازی منظر رنگی شهر در تورین، ایتالیا (۱۸۵۰) و حفظ رنگ زرد روشن در نماهای ساختمانی و رنگ آبی خانه‌های شهر شفشاون، مراکش، به‌عنوان نماد هویت شهری و گردشگری هستند. در ژاپن، دهه ۱۹۷۰، سند طرح رنگ شهری توکیو تدوین شد و در انگلیس و آلمان نیز طرح‌های رنگی شاخص برای رود تیمز و شهر کیرشتایگفلد اجرا شد. پژوهش‌های نوین نیز نشان داده‌اند که تحلیل رنگ محیطی و به‌کارگیری رنگ‌های هماهنگ با مصالح و اقلیم، به شکل‌گیری هویت شهری، حفاظت از تاریخ و تقویت حافظه جمعی کمک می‌کند (۱۵).

در گذشته، محدودیت‌های جغرافیایی و استفاده از مصالح بومی، هویت رنگی منحصربه‌فرد هر منطقه را شکل داد. اما در دوران معاصر، روند جهانی‌شدن رنگ موجب یکنواختی و الگوبرداری متقابل شهرها شده است (۱۶)؛ طراحان برای هدایت دیداری و خلق جلوه‌های دیداری، رنگ‌های جدید و گاه ناهماهنگ وارد محیط شهری می‌کنند. این روند ویژگی‌های فرهنگی و ملی بسیاری از شهرها را محو کرده و در سطح جهانی، تنوع فرهنگی و تاریخی را کاهش می‌دهد (۱۵). در سطح فردی نیز، زیبایی محیط زندگی و حس تعلق شهروندان تحت تأثیر قرار می‌گیرد. در ایران، شتاب شهرنشینی و نبود برنامه‌ریزی منسجم رنگی موجب بروز اغتشاشات دیداری شده است. مطالعات نشان می‌دهند که هماهنگی رنگ‌ها با اقلیم و فرهنگ، برای شکل‌دهی هویت و زیبایی‌شناسی شهری حیاتی است (۱۳). مستندسازی منظر رنگی در ایران نخستین بار توسط ژان فلیپ لانکو و دومینیک لانکو در ۱۹۷۵ انجام شد و شهر یزد مورد بررسی قرار گرفت (۱۷). اولین طرح جامع رنگی ایران در دهه ۱۹۹۰ در تهران اجرا شد تا انسجام رنگی بازسازی و آلودگی دیداری کاهش یابد، اما عوامل مهمی مانند جهت‌گیری، خوانایی و درک سلسله‌مراتب شهری را پوشش نداد (۱۸). در شیراز، با پیشینه فرهنگی و تاریخی غنی، رنگ شهری نقش کلیدی در شکل‌دهی هویت دیداری و فرهنگی دارد. معماری دوره‌های زندیه و قاجار با رنگ‌های کرم و خاکی بر جداره‌ها و پالت رنگی بناها در صورتی ملایم، سفید، آبی و سبز، بازتاب ویژگی‌های اقلیمی و فرهنگی منطقه است. با این حال، توسعه سریع شهری و ورود رنگ‌های نامتناسب، هویت رنگی بومی را تضعیف کرده است. بنابراین، تدوین یک طرح منظر رنگی منسجم و مشارکتی که ویژگی‌های بومی، اقلیم و زیبایی‌شناسی مردم را در نظر بگیرد، برای حفظ و تقویت هویت تاریخی-فرهنگی شیراز ضروری است. رنگ، به‌عنوان عنصری کلیدی در شکل‌دهی منظر شهری، هم نقش زیبایی‌شناختی دارد و هم بازتاب‌دهنده فرهنگ، تاریخ و ویژگی‌های اقلیمی هر منطقه است. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که انتخاب رنگ‌های بومی و هماهنگ با مصالح و محیط، علاوه بر تقویت هویت شهری، رضایت روانی و ادراکی شهروندان را افزایش می‌دهد. با این حال، روند جهانی‌شدن و توسعه سریع شهری موجب یکنواختی رنگ‌ها و تضعیف ویژگی‌های فرهنگی و تاریخی شده است. تجربه شهرهای جهانی و ایران نشان می‌دهد که تدوین طرح‌های منظر رنگی منسجم، با رعایت ویژگی‌های بومی، اقلیمی و زیبایی‌شناختی، برای حفاظت از تاریخ و تقویت هویت شهری ضروری است.

رنگ یکی از ارکان اصلی ادراک دیداری است که نقشی تعیین‌کننده در هویت و کیفیت فضاهای شهری ایفا می‌کند. در بافت‌های تاریخی که

واجد لایه‌های فرهنگی و کالبدی ارزشمند هستند، ساماندهی رنگ همواره نیازمند رویکردی حساس به زمینه است؛ اما تجربه نشان داده که در بسیاری موارد، چنین بافت‌هایی با مداخلات فاقد انسجام و بدون پشتوانه نظری روشن روبه‌رو می‌شوند. در شهرهای تاریخی ایران، به‌ویژه در شیراز، اجرای طرح‌های رنگی معاصر اغلب فارغ از ملاحظات اقلیمی، مصالح بومی و میراث فرهنگی انجام می‌گیرد. پیامد این روند چیزی جز کاهش انسجام دیداری، کم‌رنگ‌شدن هویت اصیل و آشفتگی در سیمای شهری نیست. در محدوده گذر نارنجستان قوام، اقدامات اخیر که با نیت ارتقای محیط و جذب گردشگر انجام شده‌اند، نمونه‌ای آشکار از این تعارض را نشان می‌دهند؛ زیرا این مداخلات در عمل با اصول حفاظت و مرمت شهری همسو نبوده و موجب آسیب به تداوم دیداری و معنایی فضا گردیده است. بر این اساس، ضرورت دارد با تحلیل وضع موجود و پیامدهای چنین مداخلاتی، راهکاری زمینه‌محور برای حفاظت و ساماندهی رنگ در بافت‌های تاریخی تدوین شود. این پژوهش با تمرکز بر منظر رنگی گذر تاریخی نارنجستان قوام شیراز، با هدف شناسایی و تحلیل نظام رنگی موجود از طریق روش‌های نوین تحلیل رنگ، ارزیابی اثرات مداخلات معاصر بر منظر تاریخی و میزان هم‌خوانی آن‌ها با ارزش‌های فرهنگی و کالبدی و تدوین راهبردهای رنگی زمینه‌محور مبتنی بر اصول جغرافیای رنگ و منشورهای بین‌المللی حفاظت، به دنبال ایجاد توازنی میان حفاظت از اصالت منظر و پاسخ‌گویی به نیازهای اجتماعی، گردشگری و زیبایی‌شناختی شهر معاصر است.

۲- بخش تجربی

پژوهش حاضر بر پایه مطالعات کتابخانه‌ای و برداشت‌های میدانی از جداره‌های گذر تاریخی قوام شیراز انجام شده و از روش توصیفی-تحلیلی بهره برده است. از آنجایی که دربند نارنجستان قوام یکی از مهم‌ترین و شاخص‌ترین گذرهای فعال در بافت تاریخی شیراز به شمار می‌رود، به‌عنوان جامعه هدف این مطالعه انتخاب شده است.

۲-۱- معرفی محدوده مورد مطالعه

در ساختار فضایی بافت‌های تاریخی شیراز، دربند بخشی کوتاه، باریک و نیمه‌عمومی از کوچه است که به چند خانه منتهی می‌شود و مرزی میان فضای خصوصی و عمومی ایجاد می‌کند. برخی دربندها در گذشته در داشتند و برخی بدون در بودند، اما طراحی کالبدی آن‌ها به‌طور طبیعی ورود غریبه‌ها را محدود می‌کرد. این فضاها فضایی امن و دنج برای تعامل اجتماعی ساکنان فراهم می‌آورد و نقش امتدادی از فضای درونی خانه‌ها را ایفا می‌کردند. دربند قوام، یکی از شاخص‌ترین نمونه‌ها، سازمان فضایی و اجتماعی منسجمی دارد که پیوندهای خانوادگی، همسایگی و امنیت کالبدی در آن هماهنگ با معماری شکل گرفته است. این دربند شامل مجموعه‌ای از آثار تاریخی مانند نارنجستان (بیرونی)، خانه زینت‌الملک (اندرونی)، حمام، حسینیه، بازداشتگاه و اصطبل بوده است. امروزه به دلیل مداخلات معاصر نظیر خیابان‌کشی، تعریض معابر و ساخت و سازهای جدید سبب شده انسجام کالبدی دربند از بین برود. گذر نارنجستان قوام یکی از شاخص‌ترین محورهای گردشگری در بافت تاریخی شیراز است که سیما و منظر رنگی آن می تواند معرف هویت معماری شیراز باشد، اما مداخلات رنگی باعث عدم انسجام، هماهنگی و وحدت دیداری در این گذر تاریخی شده است. هر چند در زمینه حفاظت و مرمت شهری، تلاش‌های اندکی در بافت تاریخی شیراز انجام شده و مداخلات رنگی در گذر نارنجستان قوام حساسیت‌هایی نسبت به منظر رنگی این بافت تاریخی ایجاد کرده است که موضوع اصلی پژوهش حاضر را شکل می‌دهد. شکل ۱ موقعیت مکانی جداره ارزشمند دربند قوام (B ،A) و جداره دچار مداخله رنگی (کوچه گالری عادل یزدی (C-H)) در گذر نارنجستان قوام شیراز نمایش داده شده است.

۲-۲-تحلیل رنگ در منظر جداره های تاریخی گذر قوام

در گذشته نمونه‌برداری رنگ به‌صورت دستی انجام می‌شد، اما امروزه با استفاده از فناوری‌های دیجیتال مانند دوربین و فتوشاپ انجام می‌گیرد؛ روشی که در سال‌های اخیر مورد توجه پژوهشگرانی چون زنا اوکانر قرار گرفته است (۱۹). برای ثبت و تحلیل رنگ‌ها، بر اساس شرایط آب‌وهوایی، میزان روشنایی و شیوه‌ی عکاسی، یک روش واحد تعریف شد. به‌منظور حفظ ثبات در ارزیابی رنگ فضاهای شهری، ایجاد شرایط پایدار از نظر نور و روشنایی ضروری بود. بدین ترتیب، تمامی مراحل عکس‌برداری در بازه‌ی زمانی ساعت ۱۲ تا ۲ بعدازظهر و در شرایط بیشترین تابش نور خورشید و حداقل میزان سایه انجام گرفت. تمامی تصاویر نیز با استفاده از یک دوربین واحد ثبت شدند (در این پژوهش از دوربین دیجیتال Nikon D5500 به همراه لنز ۱۸-۵۵ mm استفاده شده است). بر اساس داده‌های حاصل از جدول شماره (۱)، رنگ غالب در جداره خانه زینت‌الملک، کرم نخودی با سهم ۲/۶۸ درصد است که با ایجاد فضایی گرم، طبیعی و آرامش‌بخش، هماهنگ با ماهیت تاریخی بافت عمل می‌کند. طیف‌های قهوه‌ای از روشن تا تیره با سهم تقریبی ۵/۲۷ درصد موجب تقویت کنتراست، عمق و غنای دیداری جداره‌ها شده و لایه‌های متنوعی از بیان رنگی را شکل می‌دهند. همچنین، سهم اندک رنگ‌های آبی روشن و خاکستری، هر یک نزدیک به یک درصد، به‌عنوان عناصر مکمل و ظریف عمل کرده و در ایجاد تعادل و تنوع رنگی نقشی اساسی دارند و در نهایت سیمایی منطبق بر اصول معماری زمینه‌گرا و سنتی پدید می‌آورند. در مقابل، داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد که رنگ غالب در بخشی دیگر از جداره‌های این گذر، خاکی تیره با سهم ۹/۶۴ درصد است که با القای حسی از غنای دیداری، اصالت سنتی و استحکام فضایی، سیمای اصلی جداره‌ها را شکل می‌دهد.

شکل ۱: موقعیت جداره‌های ارزشمند و دارای مداخلات رنگی در گذر نارنجستان قوام. مأخذ: نگارندگان.

Figure 1: Location of valuable and color-intervened façades in Narenjestan-e Ghavam Passage Source: Authors.

جدول ۱: تجزیه رنگ‌های موجود در جداره خانه زینت‌الملک واقع در دربند نارنجستان قوام شیراز. مأخذ: نگارندگان.

Table 1: Analysis of the existing colors in the façade of Zinat-ol-Molouk House, located in the Narengestan-e Ghavam alley, Shiraz. Source: Authors.

Color zoning map	Regionally appropriate color palette	Hex Color Codes	area	Nearest color name
	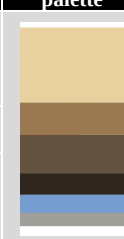	#e0c9a2	68.2 %	Beige
		#a48e71	17.1 %	Light Brown
Source photo		#62523f	9.5 %	Dark Brown
		#2f271d	2.9 %	Very Dark Brown / Ebony
		#759ece	1.2 %	Light Blue / Periwinkle Blue

جدول ۲: تجزیه رنگ‌های موجود در جداره باغ نارنجستان قوام شیراز. مأخذ: نگارندگان.

Table 2: Analysis of the existing colors in the façade of the Narenjestan-e Ghavam Garden, Shiraz. Source: Authors.

Color zoning map	Regionally appropriate color palette	Hex Color Codes	area	Nearest color name
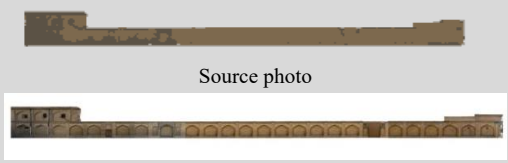 Source photo		#7d6940	64.9 %	Dark Khaki
		#5a5245	25%	Taupe / Light Brown
		#a49e96	10.1%	Warm Grey / Beige Gray

حضور قهوه‌ای روشن با سهم ۲۵ درصد و خاکستری بژ با سهم ۱/۱۰ درصد نیز موجب انسجام، یکپارچگی و هماهنگی رنگی در سطح جداره‌ها می‌شود. محدود بودن تنوع رنگی در این پالت در مقایسه با ترکیب نخست سبب می‌گردد تا جداره‌ها جلوه‌ای سنگین‌تر، آرام‌تر و پایدارتر پیدا کنند. بر این اساس، می‌توان دریافت که هر دو ترکیب رنگی، با وجود تفاوت در میزان غلبه رنگ‌ها و سطح تنوع، در چارچوبی زمینه‌گرا و متکی بر مصالح بومی قرار داشته و رنگ در آن‌ها نه‌تنها کارکرد زیباشناختی، بلکه نقشی بنیادی در تداوم هویت تاریخی و انسجام دیداری بافت ایفا می‌کند.

۳- بحث و نتایج

۳-۱-تحلیل مداخلات رنگی در گذر نارنجستان قوام

با توجه به جدول‌های ۷-۳، نتایج نشان می‌دهد که رنگ‌های خاکستری با سهمی حدود ۵۰ تا ۷۰ درصد و رنگ‌های قهوه‌ای با حدود ۱۰ تا ۲۰ درصد، بیشترین حضور را دارند و هماهنگی نسبی با مصالح بومی و بافت تاریخی ایجاد می‌کنند. در مقابل، رنگ‌های آبی در حدود ۱ تا ۱۵ درصد، و رنگ‌های صورتی، بنفش و قرمز در مجموع ۵ تا ۱۰ درصد، بیشتر حاصل مداخلات معاصرند و تضاد آشکاری با زمینه تاریخی و پالت رنگی بومی دارند. رنگ‌های سبز نیز با سهمی اندک حدود ۱ تا ۵ درصد دیده می‌شوند که ارتباطی نمادین با باغ‌های اطراف برقرار می‌کنند. به طور کلی، نقاشی‌های دیواری این گذر ترکیبی از رنگ‌های سنتی هماهنگ (خاکستری و قهوه‌ای) و رنگ‌های معاصر متضاد (آبی، صورتی و بنفش) را شکل داده‌اند؛ ترکیبی که هم به تنوع دیداری فضا افزوده و هم پرسش‌هایی درباره تضاد رنگی و حفظ اصالت تاریخی مطرح می‌سازد.

۳-۲- مقایســـه تحلیل رنگ جداره‌های تاریخی و مداخلات رنگی (نقاشی دیواری) در گذر نارنجستان قوام

یافته‌های حاصل از تحلیل رنگ در جداره‌های تاریخی و نقاشی دیواری گذر نارنجستان قوام نشان می‌دهد که دو الگوی متفاوت و در تضاد منظر رنگی این گذر قابل شناسایی است. در بخش جداره‌های تاریخی (خانه زینت‌الملک و باغ نارنجستان قوام)، رنگ‌های غالب شامل طیف‌های کرم نخودی و خاکی تیره با سهمی بین ۶۵ تا ۶۸ درصد هستند که فضایی آرام، طبیعی و متناسب با مصالح بومی ایجاد می‌کنند. حضور رنگ‌های قهوه‌ای روشن تا تیره (حدود ۲۵ تا ۲۷ درصد) موجب تقویت تباین و عمق دیداری شده و در عین حال انسجام و یکپارچگی جداره‌ها را حفظ می‌نماید. سهم اندک رنگ‌های مکمل همچون آبی روشن و خاکستری (حدود ۱ تا ۲ درصد) نیز بیشتر به‌عنوان عناصر ظریف در ایجاد تعادل دیداری عمل کرده و ترکیبی ساده، پایدار و زمینه‌گرا را شکل می‌دهند. در نتیجه، پالت رنگی جداره‌های تاریخی به‌طور کلی محدود و آرام بوده و کارکرد اصلی آن در تداوم هویت تاریخی و انسجام فضایی بافت نهفته است.

در مقابل، نقاشی‌های دیواری این گذر نشان‌دهنده طیفی گسترده‌تر و متنوع‌تر از رنگ‌ها هستند. اگرچه رنگ‌های خاکستری (۵۰ تا ۷۰ درصد) و قهوه‌ای (۱۰ تا ۲۰ درصد) همچنان نقش اصلی را ایفا کرده و هماهنگی نسبی با جداره‌های سنتی دارند، اما رنگ‌های مداخله‌ای معاصر نظیر آبی (۱ تا ۱۵ درصد)، صورتی، بنفش و قرمز (۵ تا ۱۰ درصد) و همچنین سبز (۱ تا ۵ درصد) در آن‌ها حضور پررنگ‌تری یافته‌اند. این رنگ‌ها، ضمن افزودن تنوع و پویایی دیداری، تضاد آشکاری با پالت سنتی ایجاد کرده و موجب شکل‌گیری نوعی دوگانگی میان اصالت تاریخی و بیان معاصر در منظر گذر شده‌اند. این دوگانگی اگرچه به غنای دیداری و جذابیت محیط می‌افزاید، اما هم‌زمان چالش‌هایی در زمینه حفظ اصالت تاریخی و انسجام رنگی بافت پدید می‌آورد.

تحلیل منظر رنگی گذر نارنجستان قوام شیراز نشان داد که دو رویکرد کاملاً متفاوت در رنگ‌آمیزی این گذر وجود دارد. جداره‌های تاریخی با رنگ‌های سنتی، بومی و زمینه‌گرا پوشش یافته‌اند، در حالی که نقاشی‌های دیواری معاصر از رنگ‌های متنوع و پررنگ استفاده کرده‌اند. در جداره‌های تاریخی، رنگ‌های غالب شامل کرم نخودی، خاکی تیره و طیف‌های قهوه‌ای هستند. این رنگ‌ها با مصالح بومی و ساختار کالبدی موجود هماهنگ‌اند و فضایی آرام، طبیعی و دلنشین ایجاد می‌کنند. علاوه بر زیبایی دیداری، این رنگ‌ها هویت تاریخی و انسجام دیداری گذر را حفظ می‌کنند. در مقابل، نقاشی‌های دیواری معاصر از رنگ‌های پررنگ و غالباً غیر بومی مانند آبی، صورتی، بنفش و قرمز استفاده کرده‌اند. این رنگ‌ها با زمینه تاریخی جداره‌ها در تضاد هستند و هویت تاریخی گذر را تضعیف می‌کنند.

جدول ۳: تجزیه رنگ نقاشی‌های دیواری در گذر تاریخی نارنجستان قوام. مأخذ: نگارندگان.

Table 3: Color analysis of wall paintings in the historical passage of Narengestan-e Ghavam. Source: Authors.

Regionally appropriate color palette	Color zoning map	Hex color codes	Area	Nearest color name
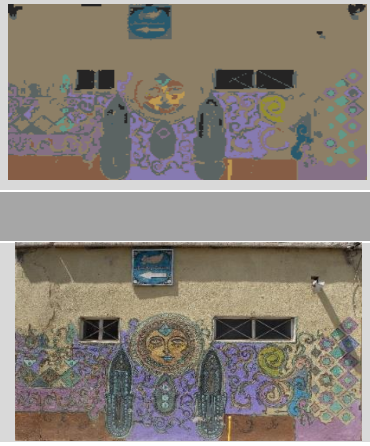	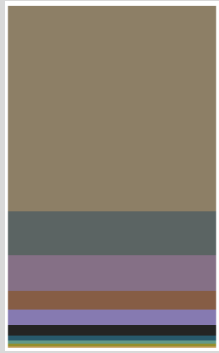	#8d7f66	60.1 %	Khaki / Light Brown
		#5b6463	13.0 %	Slate Grey
		#857086	10.4 %	Medium Purple / Violet Grey
		#865d45	5.6 %	Brown / Russet
		#867ab1	4.5 %	Lavender/ Light Violet
		#242424	3.1 %	Black
		#28596c	1.4 %	Teal/Dark Cyan
		#629988	0.9 %	Cadet Green / Sage
		#948f2b	0.6 %	Olive/Olive Drab

جدول ۴: تجزیه رنگ نقاشی‌های دیواری در گذر تاریخی نارنجستان قوام. مأخذ: نگارندگان.

Table 4: Color analysis of wall paintings in the historical passage of Narengestan-e Ghavam. Source: Authors.

Regionally appropriate color palette	Color zoning map	hex color codes	Area	Nearest color name
		#b8b5b0	24.4%	Light Grey / Warm Grey
		#403d3c	17.5%	Dark Grey / Charcoal
		#a1c6f2	15.8%	Light Blue / Sky Blue
		#d9cb9f	12.9%	Beige / Light Khaki
		#786649	12.8%	Brown / Taupe
		#c59f54	5.9%	Light Brown
		#246bc1	0.4%	Azure Blue / Strong Blue
		#975252	4.7%	Brown Red
		#eb7863	4.4%	Orange / Coral
		#9d788a	1.3%	Lavender / Mauve
Source photo				

جدول ۵: تجزیه رنگ نقاشی‌های دیواری در گذر تاریخی نارنجستان قوام. مأخذ: نگارندگان.

Table 5: Color analysis of wall paintings in the historical passage of Narengestan-e Ghavam. Source: Authors.

Regionally appropriate color palette	Color zoning map	Hex color codes	Area	Nearest color name
		#8e879a	61.2 %	Grey / Cool Grey
		#567ab0	9.5 %	Medium Blue / Cornflower Blue
		#a24b62	8.3 %	Mauve / Rose
		#deded6	6.4 %	Light Grey / Off-White
		#bc3546	4.4 %	Red / Crimson
		#b98464	3.3 %	Light Brown / Tan
		#9e89d1	2.7 %	Violet / Lavender
Source photo				

جدول ۵: ادامه.
Table 5: Continued.

Regionally appropriate color palette	Color zoning map	Hex Color Codes	Area	Nearest color name
		#c6b345	1.7 %	Yellow / Mustard
		#74aa89	1.5 %	Green / Sage Green
		#bdb078	0.9 %	Brown / Khaki

جدول ۶: تجزیه رنگ نقاشی‌های دیواری در گذر تاریخی نارنجستان قوام. مأخذ: نگارندگان.
Table 6: Color analysis of wall paintings in the historical passage of Narengestan-e Ghavam. Source: Authors.

Regionally appropriate color palette	Color zoning map	Hex color codes	Area	Nearest color name
	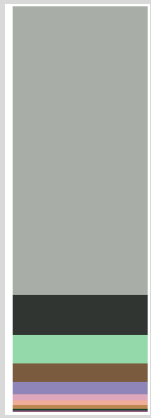	#a9ada7	71.4 %	Grey / Light Grey
		#303532	9.7 %	Dark Grey / Charcoal
		#94d9aa	7.1 %	Light Green / Mint Green
		#7a5b3e	4.6 %	Brown / Coffee Brown
		#8f85b9	3.1 %	Violet / Lavender
		#dca6bb	1.4 %	Pink / Rose Pink
		#f1ad98	1.1 %	Pink / Peach Pink
		#bd8852	0.9 %	Brown / Tan
		#16432b	0.5 %	Dark Green / Forest Green
		#885278	0.3 %	Violet / Plum
Source photo				

جدول ۷: تجزیه رنگ نقاشی‌های دیواری در گذر تاریخی نارنجستان قوام. مأخذ: نگارندگان.
Table 7: Color analysis of wall paintings in the historical passage of Narengestan-e Ghavam. Source: Authors.

Regionally appropriate color palette	Color zoning map	Hex color codes	Area	Nearest color name
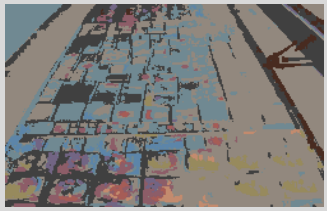	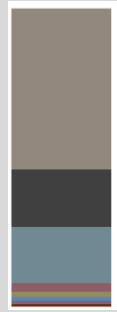	#92887e	53.7 %	Grey / Warm Grey
		#404040	19.3 %	Dark Grey / Charcoal
		#708992	18.9 %	Grey / Slate Grey
		#8d5d68	2.8 %	Violet / Dusty Rose
		#978a5d	1.8 %	Brown / Olive Brown
		#5c85a9	1.4 %	Blue / Steel Blue
		#726584	0.7 %	Grey / Ash Grey
		#a65c56	0.5 %	Red / Brick Red
		#482b20	0.5 %	Brown / Dark Brown
		#c38b6e	0.4 %	Brown / Light Brown
Source photo				

از دیدگاه مرمت شهری، چنین مداخلاتی نادرست به شمار می‌آیند، زیرا با اصول حفاظت مبتنی بر اصالت، احترام به مصالح اصلی و توجه به زمینه تاریخی مغایرت دارند. بنابراین، حفظ جداره‌ها با مصالح بومی و رنگ‌های زمینه‌گرا باید اولویت اصلی حفاظت از منظر رنگی گذرهای تاریخی باشد. هرگونه تغییر یا به‌روزرسانی رنگ باید محدود به اصلاح رنگ‌های موجود و هماهنگی با پالت همخوان و منسجم زمینه‌گرا باشد، نه اضافه‌کردن نقاشی‌های دیواری با رنگ‌های متضاد به عنوان یک پوشش رنگی در محیطی که بافت تاریخی یک شهر قلمداد می شود، سیما و منظر رنگی بومی این گذرها بخشی از هویت کالبدی و خاطرات جمعی یک شهر محسوب می شود. اجرای چنین رویکردی، علاوه بر حفظ هویت تاریخی و انسجام دیداری، فضایی دل‌پذیر و خوانا برای بازدیدکنندگان و ساکنان فراهم می‌کند. تحلیل منظر رنگی گذر تاریخی نارنجستان قوام نشان داده است که مداخلات رنگی معاصر، اگرچه به تنوع و پویایی دیداری محیط افزوده‌اند، اما در مقابل انسجام و هویت تاریخی بافت را تضعیف کرده‌اند.

تحلیل منظر رنگی گذر نارنجستان قوام آشکار ساخت که رنگ در این بافت تاریخی حامل هویت و حافظه جمعی است. جداره‌های تاریخی با طیف‌های کم‌اشباع و برگرفته از مصالح بومی، نوعی پیوستگی و هماهنگی دیداری ایجاد کرده‌اند که با اقلیم و فرهنگ محلی همساز است. در برابر، مداخلات اخیر همچون نقاشی‌های دیواری، با به‌کارگیری رنگ‌های تند و ناهم‌خوان، به گسست دیداری و اغتشاش در سیمای گذر انجامیده‌اند. این تضاد، نشانگر دو رویکرد بنیادین به رنگ در فضای شهری است: نخست، رویکردی زمینه‌محور که در طول زمان و بر پایه دانش بومی شکل گرفته؛ و دوم، رویکردی مقطعی و سطحی که بیشتر بر جذابیت آنی و جلب توجه استوار است. بر این اساس، حفاظت منظر رنگی در بافت‌های تاریخی نمی‌تواند با افزودن رنگ‌های نمایشی و تزئینی تحقق یابد، بلکه نیازمند برنامه‌ریزی آگاهانه و مبتنی بر شناخت لایه‌های تاریخی، بستر کالبدی و ادراک جمعی شهروندان است. بدین‌سان، رنگ نه‌تنها عنصری برای زیبایی‌بخشی، بلکه ابزاری برای بازآفرینی هویت و تقویت حس مکان است و می‌تواند به ارتقای کیفیت ادراک فضایی در بافت‌های تاریخی یاری رساند؛ مشروط بر آنکه با رویکردی هماهنگ و حساس به زمینه به کار گرفته شود.

۳-۳- رهیافت حفاظت و مرمت منظر رنگی گذر نارنجستان قوام شیراز

در حفاظت و مرمت بافت‌های تاریخی، منظر رنگی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های هویت شهری نقش کلیدی دارد. استفاده از نقاشی‌های دیواری در گذرهای تاریخی، به معنای باززنده‌سازی یا احیای شهری نیست، زیرا این نوع مداخلات با پالت رنگی اصلی، مصالح بومی و زمینه تاریخی در تضاد است و می‌تواند انسجام دیداری و هویت تاریخی گذر را تضعیف کند. باززنده‌سازی شهری واقعی زمانی محقق می‌شود که رنگ‌ها، مصالح و جداره‌ها با احترام به اصالت و ارزش‌های میراثی حفظ و بازسازی شوند. از منظر مرمت شهری، بهترین رویکرد برای حفظ منظر رنگی، تثبیت و بهبود رنگ‌های موجود با استفاده از طیف‌های زمینه‌گرا و هماهنگ با مصالح بومی است. این روش، ضمن حفاظت از هویت تاریخی، فضایی طبیعی، هماهنگ و دل‌پذیر برای ساکنان و بازدیدکنندگان ایجاد می‌کند و از ایجاد تضاد دیداری یا آسیب به ارزش‌های فرهنگی و تاریخی جلوگیری می‌کند. بهره‌گیری از روش‌های دیجیتال برای ثبت و تحلیل رنگ‌ها نیز می‌تواند مدیریت و برنامه‌ریزی حفاظتی را دقیق‌تر و موثرتر کند. شکل ۲ نمونه‌هایی از حفاظت منظر رنگی گذرهای تاریخی در بافت قدیم شیراز با حداقل مداخلات در مرمت جداره‌ها، که بر رویکردهای مرمتی مبتنی بر اصالت و باززنده‌سازی شهری تأکید دارد و باید همزمان با خلق مکان، رویدادمداری و بهره‌گیری از مولفه‌های خلاقیت مانند رنگ برنامه ریزی کند.

شکل ۲: نمونه‌هایی از حفاظت منظر رنگی گذرهای تاریخی در بافت قدیم شیراز با مداخلات حداقلی در مرمت جداره های شهری . مأخذ: نگارندگان.
Figure 2: Examples of color landscape conservation in historic passages of the old fabric of Shiraz with minimal interventions in the restoration of urban façades. Source: Authors.

با توجه به (شکل ۲)، می‌توان راهبرد مشابهی را برای گذر نارنجستان قوام پیشـــنهاد داد. این گذر، با وجود اهمیت تاریخی و فرهنگی خود، در سال‌های اخیر به دلیل مداخلات رنگی معا صر دچار ناهماهنگی و ضـــعف در هویت دیداری بافت تاریخی شـــیراز شـــده اســـت. اجرای رویکردی مبتنی بر اصـــالت، احترام به مصـــالح بومی و پالت رنگی زمینه‌گرا می‌تواند انسـجام و هویت تاریخی این گذر را مرمت کند. در این رویکرد، هرگونه اصـــلاح رنگ باید محدود به بازســـازی و تثبیت رنگ‌های موجود با شد و با رنگ‌های بومی و سنتی هم‌خوانی دا شته باشـد، بدون آنکه از نقاشـی‌های دیواری یا رنگ‌های متضـاد اسـتفاده شود که با زمینه تاریخی جداره‌ها نا سازگار هستند. هم‌زمان، طراحی باید با توجه به خلق مکان شـــهری، برنامه‌ریزی رویدادها و بهره‌گیری از مولفه های خلاقیت مانند رنگ انجام گیرد تا فضـــای گذر برای ساکنان و بازدیدکنندگان، هم دل‌پذیر و هم خوانا و پویا باشد. با اتخاذ این رویکرد، گذر نارنجســـتان قوام می‌تواند علاوه بر حفظ هو یت تاریخی و انسجام دیداری، نمونه‌ای از باززنده‌سازی شهری حساس به زمینه و فرهنگ محلی باشـــد و همزمان جذابیت دیداری و تجربه محیطی مطلوبی برای مخاطبان فراهم کند.

شکل ۳ نمونه‌هایی از رنگ و مصالح بومی به‌کاررفته در جداره‌های گذرهای تاریخی بافت قدیم شیراز را نشان می‌دهد. جداره‌ها عمدتاً از آجرهای اصیل ساخته شده‌اند که علاوه بر دوام و ارزش تاریخی، با تغییر زاویه تابش نور خورشید در طول روز، سایه‌ها و تغییرات رنگی متفاوتی ایجاد می‌کنند. این تغییرات طبیعی باعث می‌شوند رنگ جداره‌ها به‌صورت متنوع و پویا جلوه کند و نمونه‌ای از تلفیق هوشمندانه معماری سنتی با محیط طبیعی ارائه دهد. با الهام از این نمونه‌ها، گذر نارنجستان قوام نیز می‌تواند به سوی حفظ و تقویت منظر رنگی طبیعی و بومی خود حرکت کند. همان‌طور که در جداره‌های تاریخی بافت قدیم، مصالح اصیل مانند آجر، با تعامل هوشمندانه با نور خورشید، جلوه‌ای زنده و پویا به فضا می‌بخشند، حفظ رنگ‌ها و مصالح بومی در گذر نارنجستان قوام نیز می‌تواند انسجام دیداری و هویت تاریخی این گذر را مرمت کند. در این راستا، هرگونه بازسازی یا مرمت منظر رنگی باید محدود به تثبیت و بهبود رنگ‌های موجود و هماهنگی با پالت رنگی بومی باشد و از افزودن رنگ‌های متضاد یا نقاشی‌های دیواری پرهیز شود.

شکل ۴ نمونه‌ای از درب‌های ورودی خانه‌ها در بافت تاریخی شیراز، که به‌عنوان تنها عناصر رنگی در نمای کوچه‌ها و معابر برجسته هستند. این درب‌ها عمدتاً از چوب‌های اصیل ساخته شده‌اند و رنگ‌های آن‌ها در ابتدا طبیعی و هم‌خوان با رنگ چوب بوده است. در طول زمان، این درب‌ها مرمت شده و با رنگ‌های پوششی بازسازی شده‌اند؛ این رنگ‌ها نیز با دقت انتخاب شده و با رنگ طبیعی چوب هماهنگی دارند، به گونه‌ای که پالت رنگی آن‌ها با هویت و زمینه تاریخی بافت شیراز منطبق است و انسجام دیداری گذر را حفظ می‌کند.

می‌توان چنین رویکردی را به عنوان الگویی برای گذر تاریخی نارنجستان قوام پیشنهاد داد. حفظ و بازسازی رنگ‌ها و مصالح بومی در این گذر، بدون افزودن رنگ‌های متضاد یا نقاشی‌های دیواری معاصر، می‌تواند انسجام دیداری و هویت تاریخی گذر را تقویت کند. به این ترتیب، هر گونه مرمت و اصلاح منظر رنگی در گذر نارنجستان قوام باید محدود به تثبیت رنگ‌های موجود و هماهنگی با پالت رنگی بومی و سنتی باشد تا محیط، هم‌خوان با معماری زمینه‌گرا و سنتی باقی بماند.

در گذر تاریخی نارنجستان قوام، رنگ می‌تواند ابزار مؤثری برای ایجاد هویت، انسجام دیداری و تجربه فعال فضا باشد. برای حفظ اصالت تاریخی و ارتقای کیفیت محیطی، توصیه می‌شود به جای استفاده از مبلمان و پوشش‌های مدرن، از عناصر و مصالح بومی بهره برد. استفاده از عناصر موقت همانند ریسه‌های سنتی منگوله‌دار و چترهای آسمان، علاوه بر ایجاد پوشش نیمه‌شفاف، نقاط رنگی پویا و متحرک در فضا تولید می‌کند و تجربه فضایی گذر را سرزنده می‌سازد (شکل ۵). نیمکت‌های سنگی مشابه جلوخان‌های قدیمی جایگزین مبلمان فلزی شده و با رنگ و بافت مصالح تاریخی هماهنگی دارد و حس ارتباط با گذشته را تقویت می‌کند. همچنین، گلدان‌های سفالی با گل‌های رنگی به‌عنوان لکه‌های رنگی غیرثابت، تنوع دیداری و پویایی محیط را افزایش می‌دهند و تجربه‌ای فعال و مشارکتی برای بازدیدکنندگان ایجاد می‌کنند. این رویکرد، مبتنی بر مفهوم مکان‌سازی هندسی رنگ، بر حفظ روح و هویت هر مکان تأکید دارد و رنگ را به‌عنوان زبان دیداری پویا و تعاملی معرفی می‌کند که ارتباط میان گذشته، حال و تجربه انسانی را در فضای شهری تقویت می‌کند.

شکل ۳: نمونه‌هایی رنگی از مصالح بومی به کار رفته در جداره‌های گذرهای تاریخی در بافت قدیم شیراز. مأخذ: نگارندگان.

Figure 3: Color samples of local materials used in the façades of historic passages in the old fabric of Shiraz. Source: Authors.

شکل ۴: نمونه‌ای از درب‌های ورودی خانه‌ها در بافت تاریخی شیراز، به عنوان عناصر رنگی در نمای کوچه‌ها و معابر. مأخذ: نگارندگان.

Figure 4: An example of entrance doors of houses in the historic fabric of Shiraz, serving as color elements in the façades of alleys and passages. Source: Authors.

شکل ۵: (a) بهره‌مندی از رنگ در مکان‌سازی شهری با استفاده از ریسه‌های سنتی منگوله‌دار در آسمانه گذرهای تاریخی و (b) منظر شبانه چترهای آسمان در گذر تاریخی نارنجستان قوام. مأخذ: نگارندگان.

Figure 5: (a) Use of color in placemaking through traditional tassel garlands in the skyline of historic passages, and (b) night view of sky umbrellas in the historic passage of Narenjestan Qavam. Source: Authors.

بهره‌گیری از لکه‌های رنگی و عناصر غیرثابت، انسجام دیداری، خوانایی مسیرها، تنوع محیطی و کیفیت دیداری گذر را ارتقا داده و امکان تجربه فعال و مشارکتی شهروندان را فراهم می‌آورد. رنگ در گذر نارنجستان قوام نه تنها به‌عنوان عامل زیبایی‌شناسی، بلکه می‌تواند به‌عنوان ابزاری برای تقویت حس مکان، حافظه جمعی و تعامل اجتماعی عمل کند و تجربه‌ای چندلایه و پویا از بافت تاریخی برای شهروندان و گردشگران خلق کند.

۴-نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با تحلیل منظر رنگی گذر تاریخی نارنجستان قوام شیراز، نشان داد که دو رویکرد متضاد در مدیریت رنگ این بافت تاریخی وجود دارد: اول جداره‌های تاریخی با پالت رنگی محدود، خاکی و هماهنگ با مصالح بومی (کرم، خاکی، قهوه‌ای) که انسجام دیداری و هویت تاریخی فضا را حفظ کرده‌اند و دوم نقاشی‌های دیواری معاصر با رنگ‌های پرتنوع، اشباع‌شده و متضاد (آبی، بنفش، صورتی، قرمز) که اگرچه به پویایی دیداری افزوده‌اند، اما باعث اغتشاش دیداری و تضعیف اصالت تاریخی گذر شده‌اند. این تضاد به‌روشنی بیانگر چالشی بنیادی

در مدیریت بافت‌های تاریخی است؛ چالشی میان حفظ اصالت و مداخلات سطحی کوتاه‌مدت است.

به عنوان راهکار، تدوین راهنمای رنگ شهری مبتنی بر جغرافیای رنگ و اصول مرمت منظری پیشنهاد می‌شود که در آن، رنگ‌های بومی تثبیت و تقویت شوند، از مداخلات ناهماهنگ پرهیز گردد، و از عناصر غیرثابت و موقت (مانند ریسه‌های سنتی، چترهای رنگی، گلدان‌های سفالی) برای ایجاد پویایی و جذابیت دیداری بدون آسیب به اصالت تاریخی استفاده شود. در نهایت، حفاظت از منظر رنگی گذرهای تاریخی تنها از طریق برنامه‌ریزی هوشمند، مشارکت جامعه محلی و توجه همزمان به اصالت و پویایی معاصر ممکن خواهد بود. این مطالعه همچنین تأکید می‌کند که هرگونه مداخله رنگی در بافت‌های تاریخی باید با احترام به زمینه فرهنگی، مصالح بومی و ارزش‌های میراثی صورت گیرد. استفاده از رنگ‌های نمایشی و ناهمگون نه تنها به حفاظت کمک نمی‌کند، بلکه عاملی برای گسست حافظه جمعی و کاهش خوانایی فضایی است. بنابراین، راهبردهای آینده در مدیریت رنگ بافت‌های تاریخی باید بر حفظ اصالت، تقویت حافظه جمعی و ارتقای خوانایی محیط استوار باشند. بهره‌گیری از روش‌های نوین ثبت و تحلیل رنگ، مشارکت فعال ساکنان و به‌کارگیری خلاقیت در چارچوب اصول زمینه‌گرایی، می‌تواند الگویی پایدار و انسانی برای مرمت و بازآفرینی منظر رنگی گذرهای تاریخی فراهم آورد.

تقدیر و تشکر

این مقاله برگرفته از بخش از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد نویسنده اول با عنوان «طرح حفاظت منظر رنگی با تأکید بر اصول زیبایی شناسی شهر تاریخی (نمونه موردی: بافت تاریخی شیراز)» در رشته مرمت و احیای ابنیه و بافت‌های تاریخی، گرایش مرمت و حفاظت میراث شهری، به راهنمایی دکتر مهسا شعله و با مشاوره دکتر سهند لطفی و دکتر خلیل حاجی‌پور در دانشگاه شیراز است.

تعارض منافع

هیچگونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

۵- مراجع

1. Liu Y, Ye R, Jing W, Yin X, Sun J, Yang Q, et al. Perceiving fifth facade colors in China's coastal cities from a remote sensing perspective: A new understanding of urban image. Remote Sens. 2025;17(12):2075. http://doi.org/10.3390/rs17122075.
2. Suvari A, Okuyucu SE, Coban G. Color mapping of the building facades in the historical urban fabric: The Ayazini Village civil architectural examples. Color Res Appl. 2021. http://doi.org/10.1002/col.22765.
3. Gou A. Spatial logic of architectural color—Werner Spillmann and German town Kirchsteigfeld color project. Archit J. 2007;(1):77–80.
4. Li M, Xu JG, Zhang X. Spatial-sensitivity analysis for urban color planning: Study of Luoyang City, China. J Urban Plann Dev. 2017;143(1). http://doi.org/10.1061/(ASCE)UP.1943-5444.0000345.
5. Smedal G. The Longyearbyen project: Approach and method. In: Porter T, Mikellides B, editors. Colour for Architecture Today. London & New York: Taylor & Francis; 2019. p. 73–77.
6. Boeri C. Color loci placemaking: The urban color between needs of continuity and renewal. Color Res Appl. 2017;42(5):641–649. http://doi.org/10.1002/col.22128.
7. O'Connor Z. Environmental color interventions on a macro scale: Tactical urbanism and issues of global concern. Color Res Appl. 2023;48(5):578–584. http://doi.org/10.1002/col.22845.
8. Yao Y. The impact of marine culture development on the formation of offshore architectural art. J Coast Res. 2020;20–23. http://doi.org/10.2112/JCR-SI110-005.1.
9. Sakar S, Ünlü T. Formation of space and urban character; Izmir (Kemeralti) case study. Planlama. 2019;29(2):129–146. http://doi.org/10.14744/planlama.2019.91886.
10. Yu B. Understanding new colors in urban environments: Deciphering colors as semiotic resources. Color Res Appl. 2023. http://doi.org/10.1002/col.22871.2023.
11. Wang J, Zhang L, Gou A. Study of the color characteristics of residential buildings in Shanghai. Color Res Appl. 2021;46(1):240–257. http://doi.org/10.1002/col.22565.
12. Sharifi M, Sheibani H, Bayat Beheshti Fard SS. Studying and reviewing the comprehensive plan of the color palette of the city. J Stud Color World. 2023;13(1):33-49. (In Persian). http://doi.org/10.22051/jscw.2023.1402.13.1.3.5
13. Sheibani H, Sholeh M, Lotfi S. Urban colorscape design for enhancing city legibility and aesthetics. J Stud Color World. 2025;15(2):149-167. (In Persian). http://doi.org/10.30509/jscw.2025.167390.1207
14. Khalili R. The role of color in sense of place: Tajrish and Hassan Abad Squares, Tehran [Master's thesis]. Milan: Polimi; 2019.

15. Sheibani H, Sholeh M, Nikoei M. The role of saturated colors in the design of contemporary urban spaces. J Stud Color World. 2025;15(3):359-375. (in Persian). http://doi.org/10.30509/jscw.2025.167390.1207.
16. Davarinezhad Moghadam M, Shabani M. Colour psychology and its application in cities. J Stud Color World. 2013;3(4):25-35. (In Persian).
17. Lenclos JP. The geography of colour. In: Porter T, Mikellides B, editors. Colour for Architecture Today. New York: Taylor & Francis; 2009. http://doi.org /10.4324/9781315881379-10.
18. Asarzadeh K, Ghazanfari P, Gholinejad Pirbazari A. Recovering figure-ground perception in Tehran's colour plan. Color Res Appl. 2020;45(6):1179-1189. http://doi.org/10.1002/col.22542.
19. O'Connor Z, Sheibani H. Environmental color mapping in a historic UNESCO Heritage context: Urumanat, Iran. In: Proceedings of the AIC2022 - Conference of the International Color Association (AIC); 2022; Toronto, Canada.

How to cite this article:

Sheibani H, Sholeh M, Lotfi S, Hajipour Kh. Assessing the colorscape conservation and restoration strategies for narenjestan ghavam historical passageway. J Stud Color World. 2025;16(2):157-169. https://doi.org. 10.30509/jscw.2025.167609.1250 [In Persian].